Published and distributed under permit (No. 751), authorised by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 30. | Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 7. лютого, 1922. | VOL. XXX. | No. 30. | Jersey City, N. J., Tuesday, February 7, 1922. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

СТРІЛЯНИНА МЕЖИ ВІЙСКОМ ТА СТРАЙКАРАМИ

НЮПОРТ, Кентакі, 5. лютого. — Межи кентакськими стейтовими війсками та страйкарами і їх прихильниками прийшло нині знов до поважної вуличної боротьби, підчас котрої навіть уживано з обох сторін стрільного оружжа.

Нині показалося, що підчас бійок попереднього дня постріленo двох робітників та побито кілька других; всі вони мали бути ранені підчас бійки, яка счинилася, коли страйкарі та їх прихильники підійшли до панцирних автомобілів („тенків") і стейтові жовніри почали бійду буцімто в обороні автомобілів. Кілько було ранених підчас нинішньої стрілянини, сього покищо ще не знати; ранених кулями не було нігде видно ,хоч підчас бійки віддано велике число вистрілів. Вояки потурбували поважно кількох робітників в рукопашній бійці. Стейтові війска доконали нині також ряду арештовань; межи арештованими находиться також Джек Німейер, бувший предсідатель 15-ого льокалю страйкуючої юнії.

Страйкарі та їх прихильники вислали до ріжних властий та до конґресменів та сенаторів протести проти присутности вояків на страйковім терені, обжаловуючи військові власти о ріжні надужиття та домагаючися як найскоршого їх усунення.

БУВШИЙ ІМІҐАЦІЙНИЙ КОМІЩЕНЕР КРИТИКУЄ ІМІГРАЦІЙНИЙ ЗАКОН.

ГАРТФОРД, Кенектикат, 5. лютого. — Фредерик Волис, бувший коміщенер іміґрації в нюйорськім порті, виголосив тут відчит про іміґрацію, в котрім остро критикував іміґраційний закон, обмежуючий число іміґрантів до Злучених Держав.

Головною основою критики сього закона бувшим коміщенером було те, що через сей закон іміґранти стягаються з послідного, щоби доїхати до Америки, звідки їх відсилають назад без зломаного гроша при души.

На його думку, богато клопотів іміґрантам можнаби заощадити, якби іміґрантів переглядали американські іміґраційні власти в Европі.

СТАРАЮТЬСЯ ЗАПОБІГТИ СТРАЙКОВИ БАВОВНЯНИХ ТКАЧІВ.

ПРОВІДЕНС, Ровд Айленд, 5. лютого. — Національний організатор юнії векстильних робітників Америки, котрий проводить страком сих робітників проти обниження робітничої заплати о 20 процент, проголошеної новоанглійськими бавовняними фабриками, заявив, що сими днями має відбутися ряд важних конференцій межи представниками робітничих юній та представниками фабрикантів в справі непорозуміння межи ними. Обі сторони будуть пробувати вирівнати свої непорозуміння і не допустити до страйку. Всі збори робітників сих фабрик, які відбулися сими днями, заявилися за безоглядною боротьбою проти проголошеного фабрикантами зниження.

ПОСЛІДНІ ФОРМАЛЬНОСТИ ВАШІНҐТОНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШІНҐТОН, 5. лютого. — В суботу відбулося ще одно повне засідання конференції для зменчення морських зоружень та справ Далекого Сходу. Се було передпослідне повне засідання конференції.

Воно було посвячене наперед потвердженню двох договорів в справі Китаю, в котрих вісім держав світа запевняє перестерігати повну суверенність Китаю, придержуватися засади, що Китай повинен стояти отвором на рівні для всіх держав світа, і то не лише на словах, але й на ділі, та зносить ріжні обмеження Китаю в полагоджуванню своїх нутрішних справ. Опісля представники девятьох держав виступали з похвалами для успіхів конференції. Кождий з бесідників підносив реальні здобутки конференції. Англійський представник величав заслуги Американців, головно Гюза.

ЮНІЇ ЗАЯВЛЯЮТЬСЯ ЗА СОЮЗОМ МЕЖИ ЮНІЯМИ МАЙНЕРІВ ТА ЗЕЛІЗНИЧНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 5. лютого. — Нині відбулися тут збори двох великих зелізничих юній, а саме східного дистрикту юнії робітників, занятих удержуванием зелізниць, та нюйорської ради юній корабельних і зелізничих канцелярійних урядників, експресових та стацийних робітників, і обі сі конференції заявилися за внесенням, поставленим майнерською юнією Юнатид Майн Веркерс оф Америка до 16 зелізничих юній, щоби обі сї галузи зорганізованого робітництва Америки довести до якогось союза для оборони своїх інтересів. Обі згадані робітничі організації представляють понад 120,000 робітників.

Перша згадана конференція приняла одноголосно резолюцію, в котрій домагається від своїх урядників, щоби вони безпроволочно навязали з урядниками шіснацятьох зелізничих юній та з урядом майнерської юнії зносини щодо злучення зелізничих робітників та майнерів в одну організацію, яка малаби виступати спільно при кождій нагоді, де булиби затронуті робітничі інтереси. Бесідники вказували на великі користи, які мали з подібного союза англійські робітники.

Друга конференція вислала до Луиса, голови майнерської юнії, телеграму, в котрій висказується надію, що розпочатий ним рух невдовзі доведе до поставлення могучої робітничої організації, котра потрафить як слід поборювати себелюбні заміри підприємців проти робітничих мас. Ся конференція осудила також Зелізничу Робітничу Раду за те, що вони не

ДОМАГАЮТЬСЯ АКЦІЇ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ПРИЯТЕЛІВ.

ВАШІНҐТОН, 2. лютого. — Сенатор Кінґ з Юти вніс в сенаті резолюцію, взиваючу американський уряд, щоби він на случай, як буде брати участь в конференції в Ґенуї, домагався там виконання договору в Севр, котрим Турки зобовязалися аліянтам пошанувати права національностий в Туреччині. Сенатор заявляє, що турецьке націоналістичне правительство, на котрого чолі стоїть Кемаль Паша, переслідує національно Понтійських Греків, Вірменів, Несторів та другі національности турецької державі.

„Ми повинні піднести наш голос проти нищення національностий. Ми повинні се зробити при помочи церков, горожанських орґанізацій і через наші політичні орґанізації", — говорив сенатор Кінґ.

ФАЛШОВАНІ ДВО-ЦЕНТОВІ МАРКИ.

В декотрих частях Злучених Державах появилися фалшовані дво-центові почтові значки (марки, „штемпси"). Підроблені марки так добре наслідують правдиві, що через почтові уряди перейшло певно тисячі фалшованих марок, а почтові урядники на се не звернули уваги. Аж один торговець старими і уживаними марками доглянув зовсім припадково при наліплюванню одної такої марки, що вона ріжниться подекуди від правдивої; наперед, її червоний колір троха яснійший, як на правдивій: далі, буква Ю. в слові „Юнайтид" не зовсім така, як в оригіналі; наконець, є ще й другі дрібні похибки, які можна відкрити при помочі побільшаючого шкла.

Фалшоване почтових марок має бути дуже рідке. Послідний раз почтовий уряд відкрив був шахроване в місті Канзас Сіти, а детективи почтового уряду прослідили його до міста Шікаґо. Почтовий уряд признає тепер, що ніхто з його функціонарів не добачив фалшовання.

ТИФ У РОСІЇ.

З метою боротьби з плямистим і поворотним тифом припинено зелізничий рух по таких лініях: 1) Ілза — Самара — Челябінск — Новомиколаївск. 2) Перм — Челябінск, 3) Перм — Катеринбург — Тюмень — Омск, 4) Кінель — Ташкент, 5) Ілза — Симбірск, 6) Ряжек — Сизрань.

СТРАШНІ НАСЛІДКИ ВАРЕННЯ ГОРІВКИ

Двоє людий попарилося смертельно наслідком вибуху домашньої машини до варення горівки. Один случай стався в Бруклині, в Ню Йорку, а другий в Елизабет, в стейті Ню Джерзі. При однім вибуху один чоловік вискочив через вікно мешкання на другому поверсі, щоби вратуватися перед попаренням, а зіскакуючи скочив на прохожого і тяжко його поранив.

ЧЕТВЕРО ЛЮДИЙ І ОДИН КАПЕЛЮХ

Ратуючи капелюх, що впав одному прохожому в Іст Ривер в Лонг Айленд, коло Ню Йорку, мало не втопилося четверо людий. Чотирох людий розмавляло над берегом ріки, коли вітер здув одному з них капелюх у воду. Вода плила кілька стіп понизче уровеня дороги, але на підбурковання було кілька виступів, по котрих властитель капелюха спустився до ріки, пробуючи дістати капелюх. Його три товариші тримали його за руку. Одному з них поховзнулася нога, і всі чотири опинилися в зимній як лід воді. Всі чотири найшлися в небезпечнім положенню, бо вилізти по ховзкім підмурованню було неможливо, а плисти в убранню довго було немислимо. Вони стали кричати о поміч. На їх крики надбігли два пожарні сторожі з поблизької пожарні, але й вони не могли нічого помогти. Доперва робітники ґазовні, потрафили добути їх з води. Всіх чотирох відіслано зараз до шпиталю, щоби не допустити до запалення з простуди.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ПРОПАҐАНДА ЗАГРАНИЦЕЮ.

Праська чеська ґазета „Трібуна" пише: „Як нам передають, в Празі буде виходити нова большевицька ґазета в російській мові. Ґазета буде маскуватись безпартійністю, длятого, щоб перетягати на свій бік російську еміґрацію. Советське правительство за останній час робить богато спроб перетягнути на свій бік еміґрацію через те, що її протибольшевицька діяльність дуже перешкаджає зносинам большевиків із закордонними державами.

У Відні за советські гроші видається кілька ґазет.

Передають, що советське правительство асиґнувало в останній час на подібну пропаґанду в Середній Европі кілька міліонів німецьких марок.

НЕЧУВАНА ПОДІЯ У ЛЬВІВСЬКОМУ СУДІ

Дозорець бє і рубає шаблею в канцелярії судді!

Дня 17. січня 1922 у львівському судовому будинку при вулиці Баторія сталася нечувана подія.

Того дня гром. Голубовичева, користаючи з цего, що її увязненого сина привели до судді Анґельского, хотіли з ним поговорити в присутности судді, бо саме в тому дні можна було бачитися з вязнем.

Дозорцеви вязнів Карвацкому видно це не подобалося і в присутности судді трутив у ґруди увязненого сина гром. Голубовичевої, так, що він від удару і з болю мало не упав.

Безпосередно потім ударив він без найменшої причини гром. Голубовичеву кулаком між очі так сильно, що вона майже утратила тямку.

Побоюючися дальшого удару, заслонилася Голубовичева торбиною, яку держала в руках — а тоді Карвацкі шаблею рубнув два рази Голубовичеву в руку, тяжко її зранивши.

Гром. Голубовичева, з рукою, з якої цюркотіла кров через рукави убрання, удалася до лікаря.

Це все діялося в канцелярії судді Анґельского і в його присутности.

ЗАГИБІЛЬ ДІТИЙ ПІД МОСКВОЮ

Економічна кріза в советських республіках викликає страшенну смертність. Особливо високий відсоток її серед дітий.

Про становище дітий можна мати уяву хочаб по такій замітці, надрукованій в московській ґазеті „Бєднота" (ч.1080), 22 падолиста с. р.

„В Казані, наприклад, хорих дітий по 20 відсотків. З тих, що захоріли, помирає до 40-ка відсотків. Тепер лежить 17 з половиною тисяч хорих дітий. Що буде, коли настане холод?

А ось становище в тифозних бараках: На кожне ліжко — 2 — 3 хорих. Ліків немає; поживи або зовсім немає, або більше ніж недостає".

Під „благодаттю" „третього інтернаціоналу" богаті країни поступово перетворюються в мертві кладовища.

ПОЛЕКШІ ПЕРЕД СМЕРТЮ.

Московська большевицька ґазета „Економіческая Жізнь" подає зміст промови Сміґлі на девятому зїзді советів, який між іншим сказав: „Докладчики цілком слушно підкреслюють поліпшення промисловости за останні місяці. Але не підлягає сумнівові й те, що у нас вже осіннє поліпшення гіршає на весні. Також перед нами стоїть небезпека Донецький район забезпечений продуктами лише на місяць".

СТРАХІТТЯ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ

2,680,000 ГОЛОДУЮЧИХ. — ЛЮДИ ЇДЯТЬ ЗЕМЛЮ І МЯСО ЗДОХЛИХ КОНИЙ. — ЦІЛІ РОДИН ИВІДБИРАЮТЬ СОБІ З ГОЛОДУ ЖИТТЯ.

БЕРЛІН, 20. січня. (Вл. кор. „Свободи"). — На конференції російської комуністичної партії комісар Мануїльський заявив, що число людий, потребуючих харчової допомоги на Україні, виносить 2,680,000 осіб. У Запорожській (Олександрівській) губернії зібрано сього року 6,188,000 пудів хліба, а потрібно для прохарчовання людности 36,150,000 пудів, себто вшестеро більше.

На зїзді представників південних губерній України, скликанім в Одесі для обмірковання харчової справи, виснилось, що в ОДЕЩИНІ ГОЛОДУЮТЬ 75% ЛЮДНОСТИ. По деяких волостях повиздихала від чуми вся худоба. На Херсонщині понад усіми великими шляхами лежать здохлі коні. В МАРІЮПОЛЬСЬКІМ ПОВІТІ ЛЮДНІСТЬ ЇСТЬ МЯСО ЦИХ ЗДОХЛИХ КОНИЙ. В ЗАПОРОЖСЬКІЙ ҐУБЕРНІЇ БУЛИ ВИПАДКИ, ЩО ЦІЛІ РОДИНИ ВІДБИРАЛИ СОБІ ЖИТТЯ З ГОЛОДУ.

Большевицька ґазета „Новий Мир" подає, що на Катеринославщині голодує 109,000 дітий, а всього там голодує 400,000 душ. На Херсонщині голодує 96,000 дорослих і 48,000 дітий.

НА ЗАПОРОЖУ ГОЛОД НАБРАВ НЕЗВИЧАЙНИХ РОЗМІРІВ. ЛЮДНІСТЬ ЗРОБИЛАСЯ ЦІЛКОМ АПАТИЧНОЮ. ЛЮДИ ЇДЯТЬ ЗЕМЛЮ Й ПЮТЬ БРУДНУ ВОДУ. ПО СЕЛАХ І МІСТАХ ХОДЯТЬ КІСТЯКИ В ЛАХМІТТЯХ, ЯКІ ЛЕДВИ НАГАДУЮТЬ ОДЕЖУ. СТРАХІТТЯ В НАДВОЛЖІ БЛІДНУТЬ ПЕРЕД ТИМ, ЩО ДІЄТЬСЯ НА ЗАПОРОЖУ.

ГОЛЯНДЕЦЬ ПРЕЗИДЕНТОМ СВІТОВОГО СУДУ.

ГАҐА, столиця Голяндії, 3. лютого. — Постійний Суд Міжнародної Справедливости вибрав нині на приватній сесії президентом Голяндця, д-ра Б. Т. С. Лодера.

Шведа А. К. Е. Гаммарскйолда іменовано справоздавцем суду на 7 літ.

На сім засіданню принято також внесенне Американця Джан Бессета Мура, щоби судді носили судейські одяги.

Платня президента суду виносить $6,000, а з додатком в сумі $28,000 виносить $24,000 річно. Він має постійно пробувати в Газі.

Прочих 10 судіїв мають річної платні по $6,000 і по $8,000 додатку.

ФРАНЦІЯ НАЛЯГАЄ, АБИ АМЕРИКА ВЗЯЛА УЧАСТЬ В ҐЕНУЕНСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПАРИЖ, 5. лютого. — Французький премієр Раймонд Пуанкаре заявив, що Франції дуже залежить на тім, аби Злучені Держави взяли участь в недалекій міжнародній конференції в Ґенуї, в Італії.

СПРАВА ЗЄДНАННЯ ПІВДЕННОЇ ІРЛЯНДІЇ З ПІВНІЧНОЮ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 5. лютого. — Ірляндці хотять за всяку ціну спонукати Олстер (північний округ Ірляндії), щоби приєднався до Ірляндської Вільної Держави. Якби Олстерці опирались проєктови злуки, то Ірляндції при визначенню границь посунуться так далеко, що Олстер буде такий маленький, що не зможе істнувати яко окрема самостійна держава.

ПРЕЗИДЕНТ АВСТРІЇ АПЕЛЮЄ ДО АНГЛІЙСЬКОГО КОРОЛЯ О РАТУНОК ДЛЯ ДЕРЖАВИ.

ВІДЕНЬ, 5. лютого. — Президент австрійської республіки др. Гайніш вислав телеграму до британського короля Юрія V., в якій просить його, щоби вставився за Австрією, аби британське правительство дало їй позичку в сумі 12½ міліона долярів, і в той спосіб поміг вирятувати державу з руїни.

КАЙЗЕР ЩЕ НЕ ЖЕНИТЬСЯ.

БЕРЛІН, 5. лютого. — Баронова Рохов, котра недавно була 5 тижнів у бувшого німецького кайзера Вільгельма, каже, що вони обоє не плянують вінчання.

Одначе приятелі кайзера заявляють, що вінчанне між ним і бароновою Рохов мало відбутись у маю сього року, тільки його відложено ізза спротиву німецьких монархістів, котрі кажуть, що через женитьбу він стратив би вигляди на здобуттє престола.

НОВИЙ РИМСЬКИЙ ПАПА ВИБРАНИЙ.

ЛОНДОН, 6. лютого. — З Риму наспіла телеграма, яка доносить, що новим римським папою вибрано кардинала Ратті, бувшого епископа з Медіолану.

Нового папу вибрано нині рано.

Новий римський папа прийме імя Пій XI.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим подається до загального відома, що Екзекутива У. Н. Союза, в увзглядненню численних домагань урядників відділових, з огляду на усталений звичай по відділах У. Н. Союза, в цій порі року приймати нових членів до орґанізації за зменшену ціну вступного, ухвалила, що в місяцях СІЧНИ і ЛЮТІМ 1922 року буде приниматися НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО У. Н. СОЮЗА ЗА ОПЛАТОЮ ТІЛЬКО 50 ЦЕНТІВ ВСТУПНОГО.

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА:

ІВАН КАШТАНЮК, гол. рекорд. секретар.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОД В ШПИХЛІРІ ЕВРОПИ.

Представник Американської Запомогової Адміністрації, котрий недавно приїхав з України до Лондону, мав заявити, що в пятьох полудневих українських губерніях (донецькій, запорозькій, катеринославській, миколаївській та одеській) має тепер бути коло два міліони голодуючих людий, в тому числі понад три чверти міліона дітий.

Потверджене сьої вістки можна найти в другім донесеню з Лондону про закупно збіжа „урядом радянської України". Леонід Красін мав саме підписати іменем сього уряду умову з Американською Запомоговою Адміністрацією про доставлене збіжа вартости двох міліонів долярів.

З тих двох вісток можнаби вносити, що донесення про голод на Україні опираються на фактах. Про се говорять також нові донесення з південної України, після котрих число голодуючих малоби виносити коло 8 міліонів душ.

В сих донесеннях замітний передовсім час донесення. Про голод в московських губерніях доносили ще в літі, в самі часи жнив. Подавали московські урядові донесення, що здовж ріки Волги через ціле літо панувала страшна засуха і що се вона винищила землеплоди так, що двайцять кількоро міліонів Москалів та Татар стоїть перед страховищем голодової смерти, як не надійде поміч з чужих, капіталістичних країн. Рівночасно ті самі урядові большевицькі жерела говорили про правильний перебіг жнив на Україні та про рожеві вигляди збіжевих податків. За якийсь час опісля прийшли вістки, що українські губернії тішаться гарними жнивами і що селяни добровільно віддають урядови величезну скільксть збіжа за податок. Були навіть вістки, що декотрі губернії посклaдали більше збіжевого податку, як на них наложено „українським урядом". Минуло знов кілька місяців і тепер знов появляються вістки, що ті самі губернії України, в котрих не було засухи, в котрих були гарні жнива і котрі давали більше податків комісарам, як самі комісарі хотіли брати, голодують міліонами. Взявши до купи всі вістки, муситься прийти до переконання, що голод в українських губерніях виникнув зовсім не з причин природних, але наслідком рабункової політики московських комісарів. Щоби нагодувати комісарів, обрабовано Україну так, що ся урожайна країна, котра звичайно може викормити два рази більше населення, як сама має, сама попала в голод. Український збіжевий шпихлір, що віками славився своїм невичерпаемим богацтвом, нині порожний і не може навіть вигодувати самого українського хлібороба.

Большевики тепер прославляють свій уряд, що він купив для України американського збіжа за два міліони долярів. Поза границями „радянської України" може кого й здурять сею дбайливостю комісарів. Лише на Україні не здурять українського селянина. Він знає, куди піде все збіже, закуплене „українськими комісарами". Він знає, що воно піде туди, куди пішло його збіже, на прожиток для московських зайдів.

КОМУ ГАРНО ЖИЄТЬСЯ НА РУСИ?

В Америці появилася недавно друком книжка „Покинуті в Москві". Авторкою сеї книжки являється Марґарета Герісон, котра недавно вернула зі советської Росії. Їхала вона туди як кореспондентка одної американської ґазети в Болтимор ще в лютім 1920. року. Большевики арештували її під закидом шпіонажі і передержали її в тюрмі 10 місяців. Мимо сього що перетерпіла вона не мало від большевицьких комісарів на волі і в тюрмі, її книжка не показує ніякої злоби до комісарів. Авторка старається представити Росію так, як вона представляється чужій людині, подорожуючій по державі. З однаковою цікавостю і безсторонностю оповідає вона про большевиків добрі і злі річи.

Книжка сеї Американки дає добрий образ тяжкого життя, яке приходиться переживати народам Росії під большевицьким правліннем. Гарно живеться там лише горсточці управителів, комісарів та шпекулянтів. Для них є й воля ділання, для них є пожива до схочу, для них недавно отворено виставні реставрації, коштовні гостинниці, роскішні готелі. Для них є забава, музика, для них є вина в той самий час, як кількасот миль звідси міліони Москалів гине голодовою смертю без кусочка хліба.

Про життя московських комісарів можуть посвідчити ось які виїмки із сьої книжки:

„Секретар Чічеріна (большевицького комісаря заграничних справ) Карахан (нині уже большевицький представник до Польщі, у Варшаві) приїзджає кождого дня до комісаріяту заграничних справ у власнім автомобіли системи „Ролс-Ройс"."

„Діти Троцького переїзджають вулицями Москви власною каретою, з дуже грубим візником на кізлі."

Троцький має дуже богато прислуги.

Карахан займає роскішну палату цукрового фабриканта Харітонова.

На услуги комісарів віддають виґідні ваґони-сальони, в котрих їдеш як в палаті, тоді як про подорожованне робітників та селян аж лячно згадати.

Так само все приватне дрібне добро, забране бувшій російській буржуазії та дідичам, не перейшло на вживанне всього московського народа, але на приватну користь горсточки нової московської буржуазії, комуністичних комісарів та їх підсусідків. Се все мало доконатися в 1920. році, коли московська большевицька революція дійшла вершка свого розвою і почала понижатися, спідлюватися, а рівночасно тратити всякий вплив на всесвітнє робітництво.

З ПОЛЬСЬКОГО ПЕКЛА.

(Від власного кореспондента).

Закон про державну данину.

Польща, як відомо цілому світови, потребує гроший. Се не дивниця. Від коли держави антанти утворили Польщу, від тоді вона все воює. А війна коштує. При тім Польща не вміє господарювати. Державні гроші викидає, хто на що хоче. В кінці в Польщі треба зі свічкою шукати урядовця, який не був би злодій. Арешти урядовців, від найвисших до найнизших, за крадіж державних гроший на деннім порядку.

Щоб роздобути гроший, польський сойм ухвалив закон про державну данину. Закон дуже простий. Кождий мешканець має дати часть свого маєтку для держави.

Рільник, який платить до 2.500 польських марок ґрунтового податку на рік, має дати державну данину в висоті 225-разової квоти ґрунтового податку, себто 562.500 польських марок. Хто платить ґрунтового податку не більше як 346 польських марок річно, дістає означений процент знижки. Хто платить більше ґрунтового податку як 2.500 польських марок річно, для того висота данини є більша, а саме доходить до 280-разової квоти ґрунтового податку.

Особи вільних фахів (адвокати, лікарі і т. д. платять пяту часть свого річного доходу.

Фабрики, торговлі, банки і т. д. платять 80-разову квоту свого загально-зарібкового податку.

Та нехай би польська держава роздобувала гроші, як собі хоче, — як би в польській державі були самі Поляки. **Одначе під польським ярмом живе коло 8 міліонів Українців:** на Підляшу, Холмщині, Волині і в Галичині. Отже Польща буде здирати державну данину також з українського народу. Закон про державну данину польське правительство буде примінювати також на всіх українських землях, **не виключаючи Галичини,** хоч Союз Націй і визначні державні мужі антанти власне в минулім році кілька разів пригадували польському правительству, що українська Галичина не належить до Польщі.

Та польські розбійники не питають, чи мають право чи ні. Доки мають силу, будуть здирати з українського народу останню сорочку і за його власні гроші удержувати війско, жандармів, поліцію, які мають його держати в польськім ярмі.

Якби держави антанти мали почутте справедливости, вони заборонили би Польщі здирати державну данину з українського народу бодай на схід від лінії Ккерзона, — але український нарід вже третій рік даром жде від них справедливости.

Державні мужі антанти спішилися тільки тоді, коли віддавали український нарід під польське ярмо. Та визволити його з того ярма не спішаться.

• • •

Усунення Українців з повітових і сільських шкільних рад в Галичині.

Польське правительство перевело реформу повітових і сільських шкільних рад в Галичині. Ціль сеї реформи: **усунути з повітових і сільських шкільних рад українських представників і віддати їх зовсім у польські руки.**

Доси в сільській шкільній раді зосідав священик і 6—7 делеґатів громади. Отже в українській громаді шкільна рада складалася з Українців під проводом священика.

На основі реформи в сільській шкільній раді засідають: **всі учителі** (один з рішаючим голосом, а инші з дорадним), які є переважно Поляки, **два представники населення,** яких назначує повітова шкільна рада, отже Поляки, бо повітова шкільна рада Українців не назначить, в кінці **один** делеґат громади. Отже в сільській шкільній раді що найбільше той один делеґат громади може бути Українець, а всі инші Поляки.

Повітові шкільні ради на основі реформи складаються з самих Поляків. Їх склад такий: староста (Поляк), один делеґат міської ради (Поляк, бо міські ради — польські), три делеґати повітової ради (Поляки, бо повітові ради — польські), чотири заступники учительства (Поляки, бо учителі переважно Поляки) і пять або більше представників населення, яких покличе сама повітова шкільна рада, отже також Поляки, бо Українців повітова шкільна рада не покличе.

З Українці остали були в повітових шкільних радах тільки делеґати епископських ординаріятів. Одначе їх становище в польських повітових шкільних радах було таке важке, що всі три греко-католицькі епископські ардинаріяти у спільній заяві, висланій до Краєвої Шкільної Кураторії, **відкликали** своїх делеґатів з повітових шкільних рад. В тій заяві говориться:

„Тому, що делеґати гр.-кат. епископських ординаріятів не мають при нинішнім складі повітових шкільних рад ніякого значіння і не можуть там нічого зробити, вони поручають своїм делеґатам здержатися на тепер від всякої участи на засіданнях тих рад так довго, доки в устрою цілого шкільництва не настануть нормальні і справедливі відносини".

Таким чином польська окупаційна влада усунула зовсім Українців з сільських і повітових шкільних рад в українській Галичині.

Польщенне українського населення через школу буде вже тепер іти без ніякої української контролі.

• • •

Польщать маленьких українських дітий.

На Холмщині, Підляшу й Волині польонізація українського населення йде такими способами, як за давної Польщі. Українські православні церкви перемінюють польські власти на костели, українські школи, де вони були, перемінено на польські, нові школи закладається тільки польські, навіть приватної української школи заложити не вільно.

На сих землях застала Польща українські діточі захоронки, де виховувалися діти, які осиротіли підчас війни. Сі всі захоронки польські власти відібрали від Українців і передали в польські руки (переважно в руки польських монахинь). Тепер українські діти в тих захоронках виховуються в польськім дусі. Всіх їх перехрещують на римо-католицьку віру.

Так колись Турки робили з христіянськими дітьми, яких забрали в полон. Виховували їх в турецькій вірі і формували їх у військові відділи т. зв. яничарів.

Тепер таке саме роблять Поляки з українськими дітьми.

• • •

Не вільно закладати українських товариств.

Польські власти видумали новий спосіб, щоб не допустити до закладання українських товариств.

Нічого не помагає, що Українці, хотячи заложити нове просвітне чи господарське товариство (про політичні товариства не сміють і думати!), дуже точно придержуються обовязуючих законів про товариства. Польські власти **забороняють** заложити товариство, мотивуючи се тим, що — **„нема достаточної запоруки, що товариство буде ведене правним способом** і не буде надужите для політичних цілий".

Таким самим „правом" польські власти могли би всіх Українців замкнути до вязниці, — бо „нема достаточної запоруки, що вони не сповнять політичних злочинів"!

Зрештою — всі українські землі під Польщею, **се одна страшна вязниця, в якій мучиться український нарід.**

• • •

Як звичайно — кількох випустять, кількасот арештують.

Дня 5. січня випущено з слідчого судового арешту у Львові проф. д-ра Василя Щурата, адвоката д-ра Льва Ганкевича і студентку Ірину Макухівну.

Щурав просидів в тюрмі від початку жовтня під закидом, що він є роктором тайного українського університету.

Ганкевича арештовано 23-го жовтня в суді, де він виступав як оборонець, в звязку з масовими арештами, які перевела польська окупаційна влада між Українцями після замаху Федака.

Макухівну арештовано в звязку з арештуваннями української молодіжи за тайний український університет і за заговір, на основі якого — на думку Поляків — виконав Федак свій замах.

Слідство проти них ведеться далі.

Рівночасно у Львові і на провінції Поляки перевели нові арештування між Українцями.

• • •

Микола Ганкевич.

Головна Рада Української Соціяльно-Демократичної Партії Галичини на засіданню 29-го грудня виключила Миколу Ганкевича з партії, за довшу з принципами і карністю партії в різкій суперечности стоячу ділальність".

Микола Ганкевич — се давній український соціялістичний діяч, якому буде тепер коло 50 літ.

Ще в 1890-их роках, як студент університету, перенявшися ідеєю соціялізму, повірив він, що польські соціялісти приятелі українського народу та що вільна Польща поможе Україні осягнути волю. З сею вірою в Польщу перейшов він ціле життє, яке присвятив переважно праці в польській соціялістичній партії. Сеї віри в Польщу не втратив він і тепер, хоч бачить, як Польща катує український нарід, а польські соціялісти в загарбуванню українських земель зовсім не остають позаду инших польських партій. Висловом сеї його віри була стаття в Різдвянім числі львівської „Ґазети Вечорної" (про що я вже Вам писав.

Се польонофільство Миколи Ганкевича було мабуть головною причиною виключення його з партії.

Гайдельберґ, в січни, 1922.

Др. Михайло Лозинський.

ДЕРЖАВНО-ПРАВНА ОСНОВА ГАЛИЦЬКОЇ РЕПУБЛИКИ.

1\. Східна Галичина (Галичина) се територія положена між Середущою і Східною Европою, що має 55.300 км. простору та 5,450.000 населення, з котрого припадає на Українців 74.4%, на Поляків около 12.1% на Жидів около 12.3% і на Німців около 1.2%.

2\. Отся територія належала до бувшої австро-угорської монархії. В часі розпаду австро-угорської монархії з початком листопада 1918. р. українське населення Східної Галичини як значно переважаюча більшість, виконуючи своє право національного самовизначення, уконституувало на території Східної Галичини Галицьку Державу як народню републику з Українською Національною Радою (парляментом) і Державним Секретаріятом (правительством).

3\. Проти так зорганізованої Галицької Держави, званої Західно-Українською Народньою Републикою, виступила Польща вже в листопаді 1918. р. воєнним наступом, щоб заспокоїти свої імперіялістичні змагання.

4\. Для оборони своєї независимости зорганізувала Галицька Держава понад 120.000-ну армію і боролася проти Польщі від листопада 1918. до липня 1919., коли Найвища Рада Мирової Конференції своїм рішенням з 25. червня 1919. дозволила польській армії тимчасово окупувати Східну Галичину, прирікаючи, що державне становище сеї території вона вирішить згідно з волею населення, значить на підставі права національного самовизначення.

5\. Наслідком отсеї постанови Найвищої Ради був примушений галицький український Уряд разом з українською галицькою армією тимчасово уступити поза границі Східної Галичини, що лишилася під військовою окупацією Польщі.

6\. Відтак мировим договором, заключеним 10. вересня 1919. в Сен-Жермен, переняли великі держави антанти від Австрії формально всі права суверена над Східною Галичиною, так що Найвища Рада Мирової Конференції є тепер одиноким компетентним тілом до вирішення державного становища Східної Галичини.

7\. Найвища Рада, приступаючи до означення провізоричних границь Польщі від сходу на нараді 8. грудня 1919. означила також границю між Польщею і Східною Галичиною (так звану лінію Керзона), стверджуючи, що Східна Галичина лежить поза границями Польщі.

8\. На конференції Найвищої Ради 11. липня 1920 р. в Спа піднесено пропозицію скликання мирової конференції до Лондону, де мала вирішитися також справа Східної Галичини при участи її делеґатів.

9\. Договором, заключеним 1. серпня 1920. в Севр поміж головними державами Антанти з одної і Польщею, Чехо-Словаччиною та Румунією з другої сторони, визначено відграниченне Чехо-Словаччини й Румунії супроти Східної Галичини як окремої території.

10\. Але тимчасом на підставі згаданого рішення Найвищої Ради з 25 червня 1919 Польща далі держить Східну Галичину під військовою окупацією, котрої надуживає на винищування там українського населення, автохтонної більшости східно-галицької території. Та на представленне Української Національної Ради Східної Галичини, узгляднюючи тяжкі обставини, в яких находиться українське населенне під польською окупацією у Східній Галичині, Рада Союза Народів своєю постановою з 23. лютого 1921. р. звернула увагу Найвищої Ради на потребу вирішення державного становища Східної Галичини і в тій цілі предложила зібрані матеріяли Конференції Амбасадорів у Парижі.

11\. Українська Національна Рада Східної Галичини з огляду на заповідь близького вирішення галицької справи предложила в місяці маю 1921, р. великим державам Антанти проект державної орґанізації Східної Галичини як незалежної Галицької Републики, в якій усім трьом націям сеї території: Українцям, Полякам і Жидам ґарантується рівні політичні права так, що обі згадані національні меншости (Поляки й Жиди) відповідно до їх чисельної сили булиб заручену конституцією участь в парляменті й державній адміністрації. Така справедлива розвязка справи Східної Галичини усунулаб національні конфлікти й далаб сьому краєви спромогу успішного культурного, господарського й політичного розвою.

12\. Але заостренне міжнародніх відносин з приводу Горішнього Шлеська в місяці серпні 1921. спричинило відложенне вирішення справи Східної Галичини. А тимчасом положенне українського населення під польською окупацією у Східній Галичині погіршується з кождим днем. Поляки кольонізують край польськими кольоністами, спровадженими з Польщі; замикають українські школи та інституції просвітні, культурні, гуманітарні й господарські; вже третій рік не допускають українську молодь до університетської науки; безправно вязнять Українців; не допускають українських урядників до державної служби; безправно ділять Східну Галичину на польські департаменти (воєвідства) і прилучують їх до Польщі та насильно, бо проти волі українського населення, переводять польську статистику державну і конскрипцію населення Східної Галичини, щоб фалшиво виказати якнайбільше число польського населення та примушувати населенне до визнавання польського горожанства, — щоб такими безправними способами відобрати Найвищій Раді право вирішення про державне становище Східної Галичини.

13\. Тому, щоби прискорити вирішенне галицької справи і тим способом визволити українське населенне з польської неволі, звернулася Українська Національна Рада Східної Галичини в останнім часі знов до Союза Народів з просьбою, щоб він своєю інтервенцією дійсно причинився до такого приспішення.

14\. Наслідком сього Загальний Збір Союза Народів у Женеві одноголосною резолюцією з 27. вересня 1921. висказав в інтересі мира й національної справедливости до великих держав Антанти бажанє: про потребу вирішення політичного становища Східної Галичини в близькім часі.

15\. Сього вирішення вижидає український нарід Східної Галичини не тільки в інтересі свого визволення, але також в інтересі мира, бо незалежна Галицька Република перестане бути огнищем державних конфліктів між Польщею і Росією і буде важним етапом мира на Сході Европи.

ПОЗІР, УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ!

Місія Українського Правительства Галичини просить всі українські громади в Злучених Державах, щоби гроший, зібраних на Позичку Національної Оборони Українського Правительства Галичини не передержували у себе, але сейчас відсилали до місії у Вашинґтоні.

Місія мусить відсилати всі гроші до Правительства в долярах, аби при вимінї не поношено страти, а така пересилка потребує часу і тому гроші мусять бути впору у Вашинґтоні. Кромі того передержуванне зібраних гроший на записи здержує також канцелярійну полагоду й оголошуванне громад та осіб, що зложили свої гроші на бонди. —4

Вашингтон, Д. К., 28. грудня, 1921.

ДИПЛЬОМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ГАЛИЧИНИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

За фінансово-Торговельний Відділ:

Др. Лука Мишуга.

СПРАВЛЕННЄ ПОХИБКИ.

В поіменнім списі підписів на Позичку Національної Оборони з дня 9. падолиста, 1921, оголошено через помилку:

Ник. Підгайний, Вест Істон, Па., 50 долярів. Має бути:

Товариство ім. Богд. Хмельницького, від. 137 У. Н. Союза в Вест Істон, Па., 50 долярів.

ЩО ВИРОБЛЯЮТЬ КАТОЛИКИ-ПОЛЯКИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

(За українськими часописями з Европи).

Холм. Динамітом нищать церкви, инші забирають. Все рабують.

I.

До 1596 р. православна віра на Холмщині якнайкраще процвитала. Та 1596 заведено унію і тогди зачалася сумна доба для Українців Холмщини. Собор Пречистої Діви в Холмі (катедру, епископську церкву) забрали уніяти і держали до 1875 р. Опісля взяли його назад православні.

Від 1915 до 1918 року собор (церква) через війну був замкнений.

Тепер його зібрали Поляки і викинули іконостас. Але сюда католики і тепер не ходять, бо мають гарний парафіяльний костел.

Поляки віддали православним тільки одну невеличку Івано-Богословську церкву, до якої належить понад 20,000 православних, а церква помістить ледво 500 до 600 осіб. Люди стоять на дворі.

Разом з собором Поляки забрали і всі другі будинки і памятники.

Недалеко від собору в тімже Холмі знаходилась на висшій гірці мала церковця-капличка. Був се памятник св. Кирила і Методія, збудована на памятку скасованя унії.

Єзуїтам, котрі заволоділи холмською горою, та церковця була скалкою в оці.

І вот в саму православну великодну суботу Єзуїти задумали вчинити нечуваний в історії злочин — постановили в той день розібрати ту православну церковцю. Однакож в світських людий, в звичайних холмських робітників було більше совісти, ніж в панотців ордена Ісуса (в Єзуїтів) і робітники відмовились церковцю розбирати.

Але Єзуїти постановили конче виповнити постанову. І щож вони роблять? Вони висадили церковцю в воздух динамітом.

Застогнала земля холмська від краю до краю і луною розніссся той грім по всій земній кулі.

Застогнав, заплакав православний український народ тай тільки всего, бо більше нічого не міг зробити. Зате по всій Холмщині залунало присліве: „чим гірше, тим ліпше".

Крім того стоять в Холмі ще замкнених дві церкві. Замкнули їх Поляки, щоби люди не мали де Богу молитися.

Крім того забрали Поляки великий дім, де містилася духовна семинарія. Дім сей збудовано приватними коштами.

Забрали також Поляки і вивезли до Люблина велику бібліотеку православної духовної семинарії; вивезли дорогі річи з музею, чи й цілий музей. Одним словом — від Українців в Холмщині забрано все.

Українське населення в Холмі страшно прибите. Воно бідне, не має права навіть обізватися в своїй обороні, бо йому зараз загрожують висилкою за Буг, тюрмою, або кулькою в лоб...

Не краще роблять і царославні московські православні батюшки. І їм сниться „едина неділима", а з всего українського глузують. Проповіди говорять по московськи.

II.

Забрали всі церкви на Підляшу.

(З листа з Підляша, У. Т.).

Ви питаєте, що в нас доброго?

Все по старому. Як 300 літ тому назад, темно бідно і пусто. Шкіл нема, просвіт нема, церкви навіть позамикано. Одна радість в наших селян, се пійти до церкви, помолитися Богу, подивитися на людий, побалакати про свою біду і горе. Церква дає їм моральну підставу в життю.

Здається — неможливо уявити собі нашого селянина без церкви, але пп. отці Єзуїти та доморослі королики — старости повели так свою працю, що тепер на підляшу майже не залишилося церков. Читав я, що сойм проголосив конституцію, що в нас религійна толеранція. Може де вона і є, але не в нас.

Їхав я через село Горбов, Більського повіту і побачив таку чудну картину. На дворі перед замкненими дверми церкви стоїть громада з пару сот людий разом з священиком. Правлять богослужене. Я спинився, зліз з воза і питаю одного чоловіка:

— Люди, а чому не правиться Служба Божа в церкві?

— Не можна. Староста більський казав замкнути.

— Як замкнути? Таж, тут завсігди була окрема парафія та і міністерством релігій назначено тут парафію.

— Бачите-ж, замкули.

— А як далеко звідси до найблизшої церкви?

— Таж замкнули всі церкви — починаючи від Буга до Межиріча (простір 60 кільометрів довгий, а 40 широкий; 24,000 квадр. кіл.).

І сей чоловік правду казав. Та робиться по всьому Підляшу.

В селах, де нема ні одного католика, як пр. в селі Полосках, церкву перероблено на костел.

Приїзджав з поліцією польський ксьондз до села Горбова, щоби переробити церкву на костел, але тутешні баби почали плакати і підняли такий галас, що він втік, а староста замнув церкву і ключі взяв до себе.

В містах Межирічі, Тересполі, Білій замкнено всі церкви. Більський собор (владича церква) ніколи не був в руках католиків, а тепер його перероблено на костел.

Польське духовенство відбирає церкви на тій підставі, що 150 літ тому назад, діди теперішних православних були уніятами (а діди тих уніятів були православними).

От вам ще деякі приміри:

На свято польського Божего Цяла в селі Горбові, поліція побила селян — Сташука, Голобуду і Бородика — за те, що ті працювали в себе в дома (вони-ж православні). Великим героєм являєсь тут поліціянт Дорош з Заліся. Озброєний карабіном він сміло пускає його в рух по людських карках. В минувшім році він пяний так побив Т. Вородюка, що той і доси нездоровий.

Народ здичів. Церков нема, шкіл нема, самі люди ховають померших і самі хрестять дітий, а перероблені на костели в Ортелі, Піщаці, Полосках, Воскрениці і других, стоять пустими, бо там нема католиків.

Згадуються старі часи, про котрі ми чули від своїх дідів, коли наші люди побачивши Зельмана, який арентував церкву, кричали з радости (мусіли кричати):

Іде, іде Зельман,
Везе, везе ключі...

Вийду з хати, сяду на дворі під старим віковим дубом, гляну на вулицю на наших селян і думаю:

— Яка ріжниця в тому, що ми живемо в 20-ім віці, а не в середині півварварських віків? Чи не ведеться в нас така сама религійна борба які за тих старих часів?...

III.

Забороняють Укр. Школи.

(З листа з Волині. У. Т.).

Мабуть ґедз напав на вельможних пп. можновладців на східних „кресах", що вони так ревно заходжуються просвіщати тих бідних „Русинів"...

Ще 25 жовтня польський інспектор зазначив, що істнують українські школи, але невдовзі прийшов инший інспектор і зовсім знищив українські школи в ковельськім повіті. Українським учителям заборонено навіть вживати слів: „українська школа". Інспектор заявив, що українських шкіл нема, а тільки „руські", де можна уживати трошка того „руського", але щоби воно не дуже на те „руське" виглядало.

Той-же інспектор приказав, щоби в школах „руських" вчили польської історії й ґеографії. Бідний Русине! Тобі треба знати історію твоїх сусідів (ворогів!) і навіть полюбити їх, бо вони так щиро взялись просвіщати тебе, як рідного брата...

Кажуть, Поляки, що Українці байдужо ставляться до своєї народної справи. А про те, що громади просили бувшого інспектора, щоби відкривати в них тільки українські школи, про те не згадують.

Правда відкриваються, але які? Відкрито 5 шкіл, а з них ледво одна українська, а 4 польські. І на них ухвалено гроший понад 3 міліони марок. А три чверти тутешного населеня, се Українці, отже їх податки підуть на удержанне польських шкіл. Українцям заборонено їх мову і ще приказано польські школи удержувати...

Ось так виглядає робота Поляків католиків на українських землях!

Безличність.

В Луцьку на Волині відбулося врочисте віддкрите польського (!) університету! Таке доносить офіціяльно з Варшави — в часі, коли на загарбаних Ляхами українських землях забороняють Українцям засновувати навіть народні й середні школи!

Польські Лайдацтва на Холмщині.

Польські лайдацтва доходять вже до такої безсоромности, що поліція важиться зганяти з полевих робіт українських селян, які працюють в латинські свята! Що на се побожні англійські товариства? Що Рим?

ПЕРШИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ „КОБЗАРЬ" ШЕВЧЕНКА З 1844 Р.

Відомий український учений д-р В. Щурат надрукував у львівському „Вперед̆і" дуже цікаву звістку про рукописний „Кобзарь" 1844. року, ілюстрований М. Башиловим і графом Яковом де-Бальменом. Цей „Кобзар" уявляє собою книжку в шкіряній оправі і містить поезії з „Кобзаря" 1840. р. і „Гайдамаків" 1841. р., переписаних латинським письмом в польській транскрипції; заголовок книги: „Кобзар Т. Шевченка". Книжка прикрашена ілюстраціями, вінетками й мальованими ініціялами; виконано їх пером і дуже артистично. Під деякими стоїть підпис: M. Bachiloff або J. Balmain. Обидва ілюстратори були офіцерами, служили на Кавказі, приятелювали з нашим поетом, а гр. де-Бальмен, се був той, кому Шевченко присвятив свій „Кавказ" і згадує в ньому як свого друга, котрому „не за Україну, а за її ката довелось пролить кров добру, не чорну". Та найбільше цікаві в книзі три портрети Шевченка: один на початку книги, представляє поета в молодих літах, непохожим на всі досі звісні портрети. Другий, в прологу до „Гайдамаків", представляє Шевченка (те саме обличча, що й в першому) серед тіней гетьманів і старшини козацької, викликаних уявою поета:

А тимчасом
Пишними рядами
Виступають отамани,
Сотники з панами,
І гетьмани, — всі в золоті,
У мою хатину
Прийшли, сіли коло мене...

В иншій ілюстрації до „Гайдамаків" Шевченко являється в ролі кобзаря, оточеного слухачами.

На думку д-ра Щурата рукопис міг бути призначений для надрукования за кордоном, може в Парижі, в кругах польської революційної еміграції, до котрої мав симпатії Шевченко, або серед спольщеної української шляхти на Правобережу. Ця рукописна книжка була забрана в Шевченка при арешті 1847. року і пролежала в архіві III. оделенія аж до 1917. року, коли після розгрому того архіву викинута була на вулицю і щасливим випадком попала до рук одного російського професора, в котрого переховується й досі. В 1918. р. один польський учений, вивезений як заложник Москалями з Галичини сфотоґрафував усі ілюстрації книги (79 знимків) і передав до Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

ДОПИСІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

I.

Навернений большевик.

От ще нема року (буде аж в марті), як **Дмитро Гальчук поїхав до советської Росії враз з другими своїми товаришами (було їх усіх 500 душ з жінками і дітьми), а вже назад приїхав до Америки.** Дня 8. січня він прибув до Філядельфії.

Дмитро Гальчук се справді навернений чоловік, бо таку біду перебути і тілько світа обїхати та назад до Америки вернутися, то треба витривалої людини. Та не лиш він сам потерпів, але і його жінка і діти невинно натерпілися через дурну большевицьку пропаганду. Поїхали вони до того раю, де гроші не істнують, де є комуна і уряд в робітничих руках, то значить, що вже нема на світі лІпше як в Росії.

З такою надією вони приїхали до Харкова (на Україні), а там їх **обрабували до голого комісарі советського уряду.** Хто які гроші мав з Америки, то мусів їх зложити, бо як би не зложив, то противиться урядови і буде розстріляний. Так ті большевицькі комісарі сконфіскували у Гальчука 2.700 долярів. Вони казали, що в совітській републиці гроший не треба, бо за гроші ніхто нічого не купить. Їх тримали три дни, даючи фунт хліба і чарку зупи на 4 особи. В Харкові дуже жорстоко з ними обходились, а докоряючи їм, казали: „Ми вас тут не кликали!"

З порожними жолудками і кишенями вони поїхали до Москви в товарових вагонах. В Москві бідні мученики перебули в тихсамих вагонах 7 днів, на-пів мертві, з чого 7 душ померло і так лежали в вагонах через кілька днів у літній горячці. Тут вже не давали фунта хліба і чарки зупи на 4 особи, але таки нічого не дали. Жили ті нещасні жертви большевицької пропаганди, як хто міг: трохи випросили, трохи продавали, хто що мав; **навіть останної сорочки позбувались, аби при життю утриматися.**

Гальчук мав за **170 долярів медицини, яку теж забрали від него комісарі і продавали другим, а йому нічого не дали.** Так було і з другими товаришами. Як люди довідалися, що уряд не дбае за своїх аґітаторів, зараз вибрали комітет, який складався з 20 осіб, і враз з дітьми пійшли до комісаря з просьбою, щоби він зарадив що голодови і хоробі для жінок і дітий і щоби поховати трупи, котрих вже було чути. Комісар відповів: „Пожалуста до Каленіна; меня ето не касаетса!" (Ідіть собі до Каленіна, бо мене се не обходить). Так вони пійшли до другого, котрий відіслав їх до третого і так далі. Обійшли цілий будинок і всюди чули одну пораду: **„Ми вам дітий не наробили!"** Тоді вони вернулися назад до першого комісаря, заявляючи, що ніхто не хоче їм помогти. Комісар спитав, відки вони є. Комітетові відповили, що вони є еміґранти з Америки. „Як так, — каже комісар — то завтра дістанете жватиру". На другий день їх **забрали до холеричних касарень, де було повно бруду, харкотиння і всілякої хороби по стінах.** Жінки зараз взялися до роботи, вичистили всьо, побілили і вже яко-тако можна було там сидіти. Приходить комісар, оглядае касарню і каже: **„Ми вам дамо другу, бо сеї нам треба!"** І зараз їх відослали до нового будинку, до **ще гірших кімнат ніж перші.** Там жінки знов обчистили всьо від вуший і бруду і знов яко-тако мож було ніч переночувати. Але і тут прийшов комісар, оглянув усьо і каже: **„Дуже файно зроблено! Нам сего будинку треба на советський банк".** І знов їх вигнали. Тоді вони мусіли розходитися, де хто міг. Але вже й не було кому розходитися, бо з **500 душ лишилося лише 250, а решта пішла вже на другий світ.** Притім одного чоловіка розстріляли за те, що сказав, що Ленін дурак.

Гальчук вступив був до большевицького війска, а за те його жінка з дітьми діставала фунт хліба і чарку зупи. Він був при війску один місяць. За трй час обїхав цілу Україну. Був в Одесі, на Кавказі, коло Персії і вернувся до Киева, де була його жінка. Там він **застав на-пів мертву жінку і діти.** Побачивши тата, діти кажуть: „Тату, дай хліба, або возьми нас відси геть! Нащо ти нас тут привіз? Возьми нас там, де ми були!" Гальчук пійшов до команданта просити о поміч; командант відповів, що він йому „ребят (дітий) не наделал". Гальчук доказував, що програма інакше каже, а вони інакше поступають. Командант відповів, що то не його діло, а як він буде противитися совітському урядови, то пійде там, де пійшли вже 325 душ, то значить: на другий світ, бо в тім часі з **500 душ лишилося всего 175 душ.**

Отож тепер виходить з сего наука для американських большевиків. Хто себе кличе большевиком, то найліпше зробить, як перестане ширити большевицьку пропаганду, а натомісць най поїде до Росії і переконається, який там є уряд, як бідний робітник тяжко терпить під советом, як салдати забирають остатний кусень хліба від українського селянина, котрий не має права обізватися, „бо то комуна і не твоє діло"; а переконавшися, най приїде сюди і скаже нам, чи в Росії добре чи зле.

Я низше підписаний особисто говорив з Гальчуком, що сам Гальчук може потвердити.

Іван Слободзян.

II.

Оповіданне наочного свідка про Совітську Росію і Радянську Україну.

„Маєш уши, щоби чути, очи, щоби видіти, а розум, щоби судити". Так сказав мені оповідач, котрий щойно прибув до Філядельфії і котрого я попросив, аби розповів дещо про Росію і Україну.

„Нас — говорив прибувший —, назбиралось більше ніж пів тисячки: самотні, з жінками і з дітьми. Я був з жінкою і з троми дітьми. Кождий віз зі собою, що тільки міг везти. Я особливо віз поза своє за кільканайцять долярів зошитів, олівців і инших шкільних приборів та за сто сімдесять долярів всіляких лікарств. Всьо то я віз, аби віддати до розпорядимости совітському чи радянському урядови.

„Шифою ми приїхали до Лібави в Латвії, а звідси потягом до границі Совітської Росії. В Америці говорили нам, що там як приїдуть еміґранти з Америки, то їх витають, парадують і так дальше; а тут показалося, що не то паради, котрої ми і не бажали, але навіть і собаки не видно було, котра-б на нас гавкнула. Аж на другий день прийшла до нас совітська, так довго ожидана місія. Перше в очи упало се, що в тій місії були всі Жиди: два Жиди комісарі і три Жидівки секретарки. Один особисто мені знаний ще з Америки, Беркман, редактор „Ай Доблю Доблю".

„Першою промовою його було (по російськи), що гроші, які ми маємо, то маємо віддати для держави, а хто не хоче дати, то той не буде впущений до Совітської Росії.

„Розуміється, що між нами не було таких, котрі думалиб не віддати, бо всі ми були одного комуністичного духа. Нам та місія сказала, що з грішми нема що робити в Росії, а ми, що нам буде треба, всьо дістанемо. Списали, забрали і тільки ми їх виділи. Але то нам не було в голові, тільки щоби вже їхати.

„Того дня я обстриг до сто красноармійців, бо були такі, що страшно було на них дивитися, а я знаю стричи і мав машинку. Я скоро робив, стриг на голо, але заки скінчив, то воши вже по мені лазили. Се була для мене дрібниця, бож я робив се для борців, оборонців революції! Згодом я переконався, що сі „борці" то оборонці жидівської кліки, котра всьо в свої руки захопила і мучить мужика таксамо як і міського робітника.

„Потім ми почали їхати. По чотирох днях ми приїхали у Москву. Тут, як відчіпили від нашого потягу льокомотиву, так здавалося, що цілий світ за нас забув. Від самої границі ніхто нас не спитав, чи ми що їли, або чи маємо що їсти, і тут таксамо ніхто до нас навіть не навідався. Ще коло границі нам сказали, що „там вами заопікуються" і тільки всього.

„Так і ми думали, що нами заопікуються, але, на жаль, прийшло розчарованне, і то ще яке! Нам прямо заворот голови приходив! Ми голодні, брудні; богато з нас похорувалось; кілька умерло. Вже й діти умирають, жінки плачуть, а тут аби хоть хтонебудь прийшов та хоч духом покріпив!

„Так ми сидимо в тому потязі один день, другий, третий, четвертий, вже й шестий, а тут ніхто-ніхто до нас не приходить. Так що ми робити: сходимося всі до купи, говоримо, вибираємо зпоміж себе комітет з двайцять осіб і ухвалюємо післати його до уряду, щоби він що для нас вистарався. Мене також вибрали до того комітету, а за предсідателя вибрали Андрія Солодуха, старого чоловіка, ровесника і шкільного товариша Івана Франка. Той комітет зараз приготовив все, що було потрібне, і пійшов до Кремлю. По дорозі на базарах Москви ми побачили, що сі річи, які ми привезли для дітий, жидва вже продае: олівці і зошити по 16 до 17 тисяч рублів за штуку. Ми тільки подивились один на другого і зрозуміли, де ми є... Ми вже переконалися, що ми не в тій вимріяній, справедливій країні, про котру ми так богато чули і для котрої ми дали такі великі жертви.

„Приходимо до Кремлю. Красноармієць показує нам, куди йти „на второй поверх". а там другий завів нас до комісаря по еміґраційним справам у кімнату число 1. Запукав, увійшов, замельдував, вийшов і впустив нас до середини. Ми увійшли і побачили се, чого ніколи не сподівалися бачити. Комісар Дудоф лежить на обертаючімся кріслі, а ноги держить на столику. Перше його питанне було: „Что вам нада?! — але таким голосом і таким тоном, що нам такого „привитання" ще не приходилося нігде стрічати; хиба ще в Австрії від ляцьких урядників. А що ми умовилися говорити тільки по українськи, то тов. Солодух сказав: „Товаришу, ми приїхали з Америки і вже шість днів стоїмо у потязі в голоді". То всьо було, що він сказав, бо „товариш" скричав нелюдським голосом: „Не панімаю, не панімаю! Что ви здєсь по японськи разгаваруєте! Гаваріте па русскі!" Так тоді тов. Солодух вже по московськи говорить. Розказав усьо, а Дудоф знова в крик: „Ето не до меня! Ето не мне полагаеться! Вторая комната! Скончіл!" Він ще ліпше поправився на кріслі і не сказав більше ані слова. Ми вийшли, тай до „вторая". У „вторій" таксамо „вторая", тай „вторая", тай „вторая". Сімнайцять кімнат обійшли. А Кремль е круглий, так ми і не завважали, до котрої кімнати йдемо. Входимо до нової „второї", вже з ряду вісімнайцятої, а то тасама „первая", в котрій урядував „товариш" Дудоф. Там ми знов своє, але вже по московськи. Він вислухав, а потім сказав, аби ми йшли „домой", а там прийдуть і заберуть нас.

„Ми пішли, нарікаючи по дорозі на свою долю та на свою нерозвагу і нерозум. Але пропало! Поприходили ми до потягу, розповіли всьо, а тут як у пеклі: жінки в плач, діти собі, а мущини як варяти. Але щож зробимо? Чуємося чужі у чужій, незнаній країні.

„На другий день, правда, прийшли, забрали нас, але, товаришу, чи можете вгадати де? **До холеричних бараків!** І вони там нас зіставили на певну, неминучу смерть! У Москві доми стоять порожні, ми обробилиб їх трохи; а вони нас до бараків смерти, як яких найбільших злочинців!

„Звідси ми почали виїзджати, хто куди думав: Москалі до своїх, Білорусини до своїх, кожді до своїх, а ми, Українці, куди, як не на Україну? Де хто собі яку місцевість вибрав, там їхав, а я до Харкова. Думав: Московщина Московщиною. У не своїй державі дарма вимагати своєї мови. А на Україні не то: там ми дома!

„Але слухайте: По кількох днях ми приїхали до Харкова і тут знов іміґраційна місія — вже не до списування, що ми привезли, бо знають, що нічого, але толкувати нам инші нісенітниці. Тут я дивлюсь і своїм очам не вірю. Ткачук з Дітройт, той „великий соціаліст", той „революціонер", а він по московськи до нас говорить! Собака продалася за кавалок кишки.

„Бачу, що тут тесаме, що в Москві: української мови нема, до української народности не признавайтеся! Жидки всюди по урядах, а наших кілька собак їм помагають. Я побачив, що тут правдиві комуністи-революціонери місця не мають. А тут жінка і діти, поморені, похоровані, а вигляду на ліпше нема. Фабрики, де можнаб заробити на кавалок хліба, стоять позамикані.

„Продаю, що маю, і тримаємося при життю. Нарешті бачу, що вже нема що продавати, тож вступаю до кавалерії Буденного. Думав собі, що може жінка і діти таким способом дістануть ліпше життє, бо за себе я не дбав.

„У війску Буденного є сильна школа і я скажу вам кілька слів про неї: Коні старі, козацьку; сідла деревляні; кінь жене, що сили; ви тільки тримаєтеся над сідлом руками, а самі в повітрю перескакуєте з одного боку на другий і знова сідаєте. Так воно йде від осьмої рано до одинайцятої перед полуднем.

„Вислужив я один місяць, приходжу до дому, а дома шпиталь; усьо слабе. На них четверо давали кварту зупи, **тільки на обід.** Рано і вечер не давали нічого. Хлопчик мій, шістьлітний, просить мене, щоби їх забрати звідси. Представте собі, товаришу, життє американської дитини, то почуєте самі той біль, який я чув. Моє серце пукало (тут оповідач сплакав). Я постановив життє собі відобрати і відплатитися самому собі за муку своєї жінки і дітий. Але подумав, відчепив шаблю, кинув револьвери і пійшов до команданта просити дещо з поживи для них і яких лікарств. Приходжу і прошу по російськи. Він на мене видивився, а далі як не крикне (прошу Хвальну Редакцію і Читачів вибачити за такі слова, але се є світло російської, та ще й комуністичної культури): „.....твоя мать з твоею женою! А мене что твоя жена?! А ребят я тебе наделал?! Пашол к чорту!" Я тільки видивився тай подумав, що якбим був мав шаблю або револьвер при собі, то бувбим того команданта порубав на кусні. Але вже так мало бути, що я ще не мав згинути. Вернув домів, попращався з жінкою і дітьми та давай утікати. Бачите, колиб я не був тоді в армії, то можна було виїхати, а так — я вже був дезертир, тому мусів утікати.

„Так я втікав по Україні, бо до Галичини не хотів вертатися. Був у Севастополю, Одесі, Києві — всюди. І по селах був та бачив добре настрій селянства і робітництва до того всього, що там діється. Селяни всі Українці і хочуть України такої, як Скоропадський будував, однак хочуть, аби то був Винниченко. Робітництво по містах хоче тільки Української Республики, яка має правити сама собою. Петлюру таксамо ненавидять як і большевиків. Називають його зрадником і шляхецьким запроданцем. Петрушевича всі поважають, а його армії, Українських Січових Стрільців, не можуть нахвалитися. Говорять, що як би вони ще раз прийшли, то всі підуть до них, аби бити комуністів. Не кажіть на Україні, що ви комуніст, бо убють як пса. Великі надії покладають на Махна й Ангела. За Буденного говорять, що як би була українська держава, то він був би українським генералом.

„Щодо повстанців то ви не можете знати, де їх здибаєте. Вони є всюди, тому на Україні повно большевицької армії. Як би большевики тільки половину з сеї армії забрали, то в руках України не втрималиб. Повстанці знані яко Махнівці. Коли я втікав і йшов лозами до річки, щоби перейти на другий бік, то нараз вискочив не знати звідки чоловік і крикнув остро: „Стій!" Я став, бо не знав, хто се. Він розпитав мене, сказав, що він „Махновець", а відтак спровадив, куди йти, і знова пропав.

„Так я блукав і шукав якої роботи. Думав, що може дістану роботу в копальні угля у донецькому басейні, про котрий так богато писали. Але де! Там угле за пять літ аби брали, то би добре було: всьо водою позаливане. Не знаю, чи ті редактори від „У. Щ. Вістий" божевільні, чи що, що все за ті міліони пудів пишуть.

„Одеса? — Порт, як болото коло жидівської хати. Повно всього у воді: найменьше один рік треба чистити. Так усюди і так усьо".

Я спитав його, чи знає він що про ріжницю Леніна з Троцьким. Він мені відповів: „Дня 22. і 23. квітня на зїзді московських совітів я був там яко гість (бо ще тоді я був у Москві) і бачив та чув їх обох. Ленін говорив, аби селянам дати свободу, а від них тільки податок брати, лише совіти нехай будуть. Та Троцький зірвався, назвав Леніна дураком і сказав, що комуна має бути, і комісарі, бо нарід не може правити так, аби в совітах були комуністи. Ленін відповів, що він згодиться на комуну тоді, коли гандлярі з міст підуть робити для комуни. „Гандлярі" се ясно означало „Жиди". Троцький на се нічого не відповів. Знова ґенерал Криленко говорив, аби українському народови дати свободу. Він дословно по російськи сказав: „Махно побил Денікіна і Врангеля у тій вірі, що Україна буде вільна; але як тепер не дамо йому свободи, то Махно нас забере". Та Троцький не дав йому дальше говорити. Він сказав: „Тавариш Криленко дурак!" Відтак витягнув меч, підніс його догори і кликнув: „Пока у меня той меч, некакой України нет, а только адна нераздельная Рассея!" Кириленко більше не говорив. Ленін добрий чоловік. Він знає бажання російського народу, але є окружений своїми противниками.

„Ми були таксамо в Каленіна. Він говорив до нас щиро і самий почав до нас говорити перший по українськи. Він нам сказав: „Товарищі, майте розум! Ви бачите, що тут робиться... Я самий у небезпеці. Нехай вас Бог ратує, бо я не можу". Ми його зрозуміли. Се значить: кождому противникови тої жидівської кліки грозить небезпека від чрезвичайки.

„Зрозумійте мене, товарищу, що я не говорю проти Жидів яко нації. Нехай Жиди ідуть собі до своєї Палестини і нехай там роблять, що хочуть, а на Україні бий Жида! Я уважав Жидів за чесних людий і нераз сперечався, що: коли він комуніст, то він добрий. Але тепер я переконався, що Жид буде, чим хочете, тільки щоби йому було добре. Жида можете так довго хрестити, доки хрестні батьки тримають для него добре крижмо; а ні, то він буде знова Жидом, помимо того, що пів копи разів вже хрещений. Жидва говорить там усюди: „Світ цовстав на Жидах і на Жидах має стояти".

„Більше я комуністом не є і проти такого комунізму, який тепер є на Україні і в Росії, я все буду виступати".

Так говорив мені всім добре відомий Дмитро Гальчук.

Списав М. Туркот.

МІЛВІЛ, Н. ДЖ.

Коляда для старокраєвих сиріт, стрільців і студентів.

В однім з передсвяточних чисел „Свободи" був поміщений поклик до обох наших мілвілських кольоній, аби сего року не колядувати на місцеві церкви, але на поміч нещасним жертвам у старім краю. Але що на церкви треба було колядувати конечно, тож на сю другу так важну ціль церковні братства колядувати зовсім нікого не висилали.

Тому, щоби згаданий висше поклик не був голосом вопіючого в пустині, до роботи взялися люди, варті гідности, котрі повели діло як не мож ліпше.

Будучи вдоволеними зі збірки, яку вони зібрали, колядуючи на обох мілвілських кольоніях і в місті, сі люди удалися на Новий Рік з колядою і до поблизького міста Бріджтон. Там також зібрали вони поважну суму гроший між тамошними Українцями, котрі, таксамо як мілвілські, відносились до колядуючих дуже прихильно і складали на їх руки обильні жертви зі щирого серця.

Честь і слава таким свідомим і жертволюбивим Українцям, як у Мілвіл і Бріджтон! Славно! Най жие Галицька Україна!

Тут подається спис усіх жертводавців:

З міста Мілвіл зложили: С. Пелехатий, І. Лис, С. Мультан, І. Копитко і М. Каліх по $1.00; Д. Гнатюк і Н. Вейгер по 50 цнт. — З кольонії при Бріджтон дорозі зложили: Г. Займіський $1.00; Г. Ліба, Ю. Прохович, В. Купер, С. Чопик, Т. Ковальський і П. Чопик по 50 цент.; Й. Минько 30 цнт. — З кольонії при Кармел дорозі зложили: О. Юзефик, О. Гнатюк, І. Дитко і І. Паньчишин по $1.00; Т. Лежан, М. Федик, М. Ключка, І. Микитюк, Н. Гнатюк, І. Капустій, Т. Дупнак, С. Мудрий і Ф. Бучинський по 50 цнт.; В. Лодзік, П. Вітковський, Г. Стасишин, Ф. Кравс, В. Горинь і І. Паньчишин по 25 цнт. — Разом з Мілвіл $20.30.

В Бріджтон зложили: М. Мороз $2.00; А. Коцюк, В. Король, М. Власенко, П. Татарин, І. Гудима, І. Шмит, М. Власенко, П. Кшевий, С. Головатий, Д. Король, Н. Левицький, Г. Приманюк, І. Матуш і С. Король по $1.00; В. Скалацький 75 цнт.; Ф. Снігур, В. Мультан, Й. Грабовий, П. Хоміцький і М. Вільчинська по 50 цнт.; Ф. Квасніцький 25 цнт. — Разом $19.50. а загалом $39.80.

Всі ті гроші вже вислано через Американсько-українське Бюро, котре за пересилку не взяло нічого, на отсі адреси: $20 (число посвідки 2313724) до Земельного Банку Гіпотечного у Львові для сиріт у захоронках у Львові і в Тернополи, а других $20 (ч. п. 2313875) до д-ра С. Смаль-Стоцького в Чехословаччині для стрільців і студентів.

В імени тих нещасливців, для котрих висше названі добродії складали свої жертви, ми тим добродіям щиро й сердечно дякуємо.

Стефан Мультан, Іван Копитко і Стефан Пелехатий, колядники.